

KAKO LAHKO VRTEC SODELUJE S STARŠI PRI UVAJANJU OTROKA V VRTEC? / Sergeja Zemljarič, univ. dipl. pedagoginja / Vrtec Galjevica

UVOD

Sodelovanje med vrtcem in starši je pomemben vidik kakovosti predšolske vzgoje, obenem pa je sodelovanje vrtca s starši pomembno tako za otroka, starša kot strokovnega delavca vrtca. V začetnem delu prispevka zapišem, katere ključne razloge za sodelovanje med vrtcem in starši navaja OECD¹ v svojem Poročilu Starting strong: Early Childhood Education and Care (2001). Nato na kratko opišem oblike sodelovanja med vrtcem in starši. Nadaljujem z zakonskimi in podzakonskimi akti v našem prostoru, ki opredeljujejo sodelovanje med vrtcem in starši ter v nadaljevanju predstavim še, kaj o zapisanem zasledimo v Kurikulu za vrtce (1999). V nadaljevanju s pomočjo knjige Kakovost v vrtcih (2002) umeštim sodelovanje vrtca s starši v raven kakovosti in predstavim kazalce kakovosti povezane s tem. V zaključnem delu prispevka predstavim sodelovanje s starši v vrtcu Galjevica, pri čemer se osredotočim na sodelovanje s starši pri uvajanju otroka v vrtec.

RAZLOGI ZA SODELOVANJE MED VRTCEM IN STARŠI

OECD (2001, 117) je v svojem poročilu zapisala ključne argumente za sodelovanje med vrtcem in starši.

Prvič,

- starši so otrokovi prvi in primarni vzgojitelji in učitelji;
- imajo pomemben vpliv tako na otrokov razvoj kot na njihov blagor;
- imajo znanje in informacije o svojih otrocih.

Drugič, sodelovanje staršev z vrtcem pomaga staršem

- pri oblikovanju temeljev o njihovem spoznanju;

- pri spodbujanju pozitivnih drž in vedenj pri nadaljnjem učenju otrok;
- pri zagotavljanju informacij in nasvetov o predšolski vzgoji.

Tretjič, lahko pomaga strokovnim delavcem

- pri nadaljnjem razumevanju in znanju o otroku v njihovem varstvu;
- pri ohranjanju dobrih odnosov med strokovnim delavcem in starši ter pri podpiranju otrokovih izkušenj v prihodnje;
- pomaga strokovnim delavcem prepoznavati otrokove potrebe (Mooney in drugi 2003, 22 in 23).

OBLIKE SODELOVANJA MED VRTCEM IN STARŠI

Poročilo OECD (2001) je identificiralo različne oblike sodelovanja vrtca s starši, ki jih predstavljam v nadaljevanju.

Marginalna oblika sodelovanja

Pri tej obliki sodelovanja vrtca s starši ni vloženega truda s strani vrtca za sodelovanje s starši, prav tako tudi ni izdelane jasne politike za sodelovanje vrtca s starši.

Formalna oblika sodelovanja

Formalna oblika sodelovanja zajema rodiljske sestanke, govorilne ure, obiske strokovnega delavca vrtca na otrokovem domu, svet staršev, brošure, vrtčevske časopise, publikacije.

Neformalna oblika sodelovanja

Ta oblika sodelovanja je predstavljena kot neformalna srečanja med starši in strokovnimi delavci vrtca ob prihodu oz. odhodu otrok iz oz. v vrtec. Ta srečanja so čas, ko si lahko starši in strokovni delavci vrtca izmenjajo informacije o otroku. Omogočajo strokovnim delavcem opustitev njihovega programa za čas pogovora in tudi nudijo možnost staršem, da ostanejo in preživijo nekaj časa v vrtcu z njihovim otrokom.

Participirana oblika sodelovanja

Ta oblika sodelovanja vključuje starše v sam vzgojni proces. Starši se redno posvetujejo s strokovnimi delavci vrtca in so povabljeni k vključitvi v vzgojni proces (dejavnosti, izlete oz. sprehode, praznovanja). Ta oblika sodelovanja se lahko formalizira s pomočjo dogovorov s starši.

Upravljalna oblika sodelovanja

Pri tej obliki sodelovanja so starši vključeni v različne odločitve npr. o programu, upravljanju in vodenju institucije, izboru strokovnega osebja in proračunu institucije.

Sodelovanje vrtca s starši v luči zakonskih in podzakonskih aktov ter Kurikula za vrtce

Sodelovanje vrtca s starši na sistemski ravni opredeljujejo Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2008) (v nadaljevanju: ZOFVI), Zakon o vrtcih (2008) (v nadaljevanju: ZOV) in Kurikulum za vrtce (1999).

ZOFVI (2008) določa, da svet javnega vrtca sestavljajo: trije predstavniki ustanovitelja, trije predstavniki delavcev in trije predstavniki staršev. Med pristojnosti ravnatelja ZOFVI (2008) navaja, da ta med drugim skrbi za sodelovanje zavoda s starši (rodiljski sestanki, govorilne ure in druge oblike sodelovanja). V 66. členu pa ZOFVI (2008) opredeljuje svet staršev in njegove naloge.

ZOV (2008) določa, da program za predšolske otroke, ki ga izvajajo javni vrtci, sprejme Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. V programu vrtca so med drugim opredeljene tudi oblike in načini sodelovanja s starši. Organizacija in podrobno vsebino življenja in dela vrtca določi vrtec z letnim delovnim načrtom, ki ga sprejme svet vrtca. V letnem delovnem načrtu so med drugim določene oblike sodelovanja vrtca s starši (prav tam, 21 čl.). Med delovnimi obveznostmi vzgojitelja ZOV (2008) navaja tudi delo s starši.

¹ S kratico OECD (angl. Organization of Economic Co-operation and Development) v prispevku označujem Organizacijo za ekonomsko sodelovanje in razvoj.

V nadaljevanju podrobneje predstavim sodelovanje vrtca s starši, zapisano v Kurikulu za vrtce (1999).

Program javnega vrtca deluje na osnovi Kurikula za vrtce (1999). Zapisane o sodelovanju vrtca s starši v tem dokumentu najdemo v ciljih in načelih uresničevanja ciljev Kurikula za vrtce ter v poglavju otrok v vrtcu. Med cilji Kurikula za vrtce je zapisano, da naj vrtci stremijo k izboljšanju informiranja in sodelovanja s starši. Načelo sodelovanja s starši pa ta cilj natančneje opredeli, in sicer:

- staršem mora biti javno dostopno pisno in ustno obvestilo o različnih ponudbah programov v vrtcu;
- starši imajo pravico do sprotne izmenjave informacij in poglobljene razgovora o otroku z vzgojiteljem in pomočnikom, s svetovalno službo;
- starši imajo pravico do postopnega uvajanja otrok v različne programe vrtca;
- starši imajo pravico sodelovati pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu

in v oddelku ter po dogovoru z vzgojiteljem aktivno sodelovati pri vzgojnem delu, pri tem pa morajo starši upoštevati strokovno avtonomnost vrtca;

- pri stiku s starši je treba spoštovati zasebno sfero družin, njihovo kulturo, identiteto, jezik, svetovni nazor, vrednote, prepričanja, stališča, navade in običaje, dosledno upoštevati njihovo pravico do zasebnosti in varstva osebnih podatkov;
- staršem zagotoviti stalno informiranje ter sistematično seznanjanje z njihovimi pravicami in odgovornostmi (Kurikulum za vrtce 1999, 15).

V poglavju otrok v vrtcu (Kurikulum za vrtce 1999; 24) je o sodelovanju s starši zapisano naslednje. Sodelovanje med vrtcem in družino je pomemben vidik kakovosti predšolske vzgoje, saj prav to sodelovanje veliko prispeva k ustreznemu dopolnjevanju družinske in institucionalne vzgoje. Pri odnosu med vrtcem in starši je zelo pomembna delitev odgovornosti in

različnih pristojnosti. Institucija naj staršem nudi storitve, ne pa posega v njihovo sfero zasebnosti. Tako mora vrtec spoštovati kulturo, identiteto, jezik, svetovni nazor, vrednote, prepričanja, navade in običaje otrokovih staršev, starši pa morajo upoštevati meje svojega soodločanja, ki ne smejo posegati v strokovnost institucije. Starši imajo pravico sodelovati pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu in v oddelku ter po dogovoru z vzgojiteljico aktivno sodelovati pri vzgojnem delu, vendar ob upoštevanju strokovne avtonomnosti vrtca. Tako se lahko ob prihodu v vrtec ali v dopoldanskem oz. popoldanskem času krajši ali daljši čas zadržijo v igralnici in se vključijo v različne dejavnosti v dogovoru z vzgojiteljem – in v vedenju odraslih v vrtcu je pričakovati pripravljenost za to. Še posebej je pomembno, da imajo starši pravico do postopnega uvajanja otroka v vrtec in možnost dogovora o najsprejemljivejšem načinu vključevanja otroka v vrtec. Staršem mora biti vedno na voljo publikacija o vrtcu, ki vključuje vse informacije v skladu

z zakonom in ustreznimi pravilniki.² Oglasne deske pred igralnico pa so namenjene stalnemu obveščanju staršev o tem, katere dejavnosti potekajo, kako se odvija življenje v oddelku.

KAKOVOST V VRTCIH IN SODELOVANJE MED VRTCEM IN STARŠI

Marjanovič Umek s sodelavkami (2002, 40) opredeli tri ravni kakovosti:

- Strukturna raven vključuje t.i. vhodne kazalce kakovosti, ki opisujejo objektivne pogoje in možnosti, v katerih poteka predšolska vzgoja v vrtcu (npr. velikost igralnic, razmerje med številom odraslih in otrok na oddelku, strokovna usposobljenost strokovnih delavcev v vrtcu). Kazalci, ki jih opredelimo na tej ravni, so pomembni pri interpretaciji podatkov na drugih ravneh oz. področjih kakovosti, saj je npr. izvajanje kurikula, ki je eno od

področij na procesni ravni, v veliki meri povezano z vhodnimi kazalci.

- Posredna raven se nanaša na subjektivne pogoje in možnosti, v katerih poteka predšolska vzgoja v vrtcu (npr. vključenost zaposlenih v izobraževanje, zadovoljstvo zaposlenih v vrtcu, sodelovanje vrtca s starši). Kazalci na tej ravni vključujejo odnose, v katere otrok ni neposredno vključen, vendar pa pomembno vplivajo tako na delo v vrtcu kot tudi na otroka samega.
- Procesna raven vključuje kazalce, ki opisujejo načrtovani in izvedbeni kurikulum, torej vzgojni proces v najširšem smislu (npr. dejavnosti na različnih področjih kurikula, igre, socialne interakcije med otroki, med otroki in odraslimi). Kazalci na tej ravni opredeljujejo ključne točke, ki v procesu predšolske vzgoje vplivajo na kakovost dela v vrtcu in se zrcalijo v otrokovem socialnem in čustvenem odzivanju, komunikaciji, vedenju, pridobivanju novih izkušenj.

Glede na klasifikacijo kazalcev kakovosti, zapisanih v knjigi *Kakovost v vrtcih* (Marjanovič Umek in drugi 2002), sodi sodelovanje med vrtcem in starši na posredno raven kakovosti. V nadaljevanju predstavljam kazalce kakovosti posredne ravni, ki se navezujejo na sodelovanje med vrtcem in starši.

Področje sodelovanja s starši zajema naslednje tri kazalce kakovosti:

- kazalec: formalne oblike sodelovanja (npr. govorilne ure, roditeljski sestanki, pisna gradiva in oglasne deske, svet staršev, predavanja za starše, prireditve za starše);
- kazalec: neformalne oblike sodelovanja (npr. komunikacija s starši ob prihodih in odhodih otrok v vrtec oz. iz njega, nenačrtovani razgovori, pikniki, izleti, delavnice za starše ali za otroke in starše, udeležba družinskih članov pri dejavnostih vrtca);
- kazalec: dejavno vključevanje staršev v vzgojni proces (sodelovanje

² Pravilnik o publikaciji (1996) v 6. točki 4. člena določa, da mora publikacija vsebovati načine povezovanja in sodelovanja s starši.

staršev pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji kurikula, reševanje problemov) (Marjanovič Umek in drugi 2002, 46).

Iz zapisane klasifikacije kazalcev kakovosti lahko izpeljemo, da sodi postopno uvajanje otroka v vrtec, o čemer teče beseda v tem prispevku, med neformalne oblike sodelovanja z vrtcem.

SODELOVANJE S STARŠI V VRTCU GALJEVICA

Tako v družini kakor v vrtcu so za otroka pomembni odrasli, ki mu postavljajo zahteve, meje, pravila in ob tem upoštevajo njegove potrebe, razvojne značilnosti in individualne lastnosti. Otrok ugotavlja, kakšne so razlike, in skuša najti povezave med enim in drugim življenjskim okoljem (Publikacija vrtca Galjevica 2012, 38).

Odrasli lahko le s partnerskim in vzajemnim sodelovanjem spoznavajo vzgojne postopke v družini in v vrtcu, jih usklajujejo, ugotavljajo, kaj je najboljše za posameznega otroka, in tako skušajo zagotoviti, da se bo otrok v svetu odraslih počutil varnega in sprejetega.

Pred vključitvijo otroka v vrtec se lahko starši o svojem otroku pogovorijo z vzgojiteljem in pomočnikom vzgojitelja, ki bo v času bivanja otroka v vrtcu vsakodnevno skrbel za otroka. V pogovoru z vzgojiteljem si lahko izmenjajo vse pomembne informacije o značilnostih, lastnostih in potrebah otroka ter obenem o bivanju v vrtcu in poteku uvajanja otroka v vrtec.

POTEK UVAJANJA OTROK V VRTEC V VRTCU GALJEVICA

Z namenom uspešne izpeljave uvajalnega obdobja za vsakega otroka in za celotno skupino, je treba zagotoviti več pogojev. Ob skrbno načrtovanem postopnem prihajanju otrok v skupino, je potrebna tudi seznanjenost staršev z organizacijo dneva v skupini, predvsem pa s potekom uvajanja. Ko se uvajanje prične, sta otrok in starš (ali oseba, ki ga v tej vlogi nadomešča) skupaj v oddelku ves čas. V prvem obdobju uvajanja je običajna prisotnost starša in otroka v oddelku od zajtrka do kosila.

V tem času je starš tisti, ki otroka vodi, ga neguje, spodbuja in varuje. Dokler mu otrok nenehno sledi, se ga oklepa, ga išče s pogledom, se strokovni delavki v njun odnos ne vključujeta veliko. Postopno pa otrok začne sprejemati tudi zanj nove odrasle osebe – strokovne delavce v oddelku –, in tedaj ga že tudi one pestujejo, nagovarjajo in se z njim igrajo. Skupaj s staršem poskušajo usklajevati otrokove značilnosti (njegove potrebe, spretnosti in sposobnosti, interese, značilnosti odzivanja, čas počitka, način uspanja, navade prihranjenju, tolažbo, ki je je otrok vaje, higienske navade in drugo) z možnostmi vrtca. V drugem obdobju uvajanja navadno starš z otrokom ostaja dlje v oddelku in ga počasi navaja na spanje po kosilu. V tretjem obdobju uvajanja starš začne s postopnim zapuščanjem oddelka za nekaj minut, če otrok to sprejme. Sprva so njegovi odhodi iz igralnice zelo kratki, da otrok dobi izkušnjo, da se vedno vrne. Postopoma pa postanejo intervali njegovih odsotnosti daljši in končno lahko pusti otroka v oddelku za več ur. Dinamika postopnega zapuščanja otroka je seveda pri vsakem otroku nekoliko drugačna, saj je glavni kriterij za načrtovanje le-tega pripravljenost posameznega otroka. Njegova zmožnost, da sprejme strokovne delavce in novo okolje, pa tudi živčav in dinamiko medsebojnih odnosov med otroki. Dolgoletne izkušnje so pokazale, da prisotnost starša v oddelku pozitivno učinkujeta otroka in tudi na skupino kot celoto. Ker je v skupini prisotnih več odraslih oseb, ki so otrokom naklonjene, to omogoča senzibilnejše odzivanje na potrebe otrok in ustreznejšo čustveno klimo v oddelku. Vsi odrasli v oddelku se z vsemi otroki pogovarjajo, se z njimi igrajo, se odzivajo na otrokove pobude po igri ali sami povabijo otroka k igri, jih pestujejo, jim pojejo. V tem procesu so otroci tisti, ki pokažejo, koliko pozornosti potrebujejo in sprejemajo s strani drugih odraslih in v kolikšni meri dopuščajo svojim staršem, da posveča pozornost drugim otrokom. Odrasli njihove potrebe spoštujejo. Starši so vabljeni k polnemu sodelovanju v skupini: lahko sodelujejo pri urejanju prostorov, pripravi aktivnosti

ali njihovi izvedbi, prihranjenju in negi otrok. To je čas, ko starši spoznavajo delo v oddelku, strokovne delavke in druge otroke. Sami lahko vplivajo na dogajanje in dajejo svoje predloge v zvezi z navadami in značilnostmi svojega otroka. V času uvajanja nastaja zanimiva dinamika tudi med starši. Starši, ki istočasno uvajajo svoje otroke, se zblížajo med seboj inso drug drugemu oporo, izmenjujejo svoje izkušnje in poglede.

ZAKLJUČEK

Sodelovanje med vrtcem in družino je pomemben vidik kakovosti predšolske vzgoje, zato menimo, da je treba nameniti temu področju posebno pozornost. Obdobje uvajanja otroka v vrtec nudi možnost, da se staršem približa način dela in življenja v vrtcu, saj so vanj vpeti neposredno. Obenem pa nudi to obdobje, tj. uvajanje otroka v vrtec, tudi možnosti za izoblikovanje zaupnega odnosa med strokovnimi delavci vrtca in starši ter s tem posredno na boljše počutje otroka v vrtcu in lažje vključevanje vanj.

Literatura

- Kurikulum za vrtce* (1999) Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo.
- Marjanovič Umek Ljubica, Fekonja Urška, Kavčič Tina in Poljanšek Anja (2002) *Kakovost v vrtcih*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Mooney Ann, Cameron Claire, Candappa Mano, McQuail Susan, Moss Peter in Petrie Pat (2003) *Early Years and Childcare International Evidence Project Quality*. London: Thomas Coram Research Unit, Institut of Education, University London.
- Starting Strong: Early Childhood Education and Care* (2001) OECD.
- Pravilnik o publikaciji* (1996) Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Publikacija vrtca Galjevica* (2012) Ljubljana.
- Zakon o vrtcih* (2005) Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja* (2008) Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.